

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДРУЧНИКАХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анастасія СЕМ'ЯНІВ

*аспірант кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, вул. Алчевських (Артема), 29
a_semianiv@gmail.com*

У статті представлена компетентісна модель підручника з іноземної мови, яка визначається структурою іншомовної комунікативної компетенції, яка є основною метою мовної підготовки студентів. Компетентісний підхід до навчання мови спрямований на розвиток базових предметних компетентностей мовної особистості, передбачає створення внутрішніх мотивів, що визначають готовність студента до такої навчально-пізнавальної діяльності, в основі якої лежать компетентності; формування розуміння суті мовних компетентностей як мети-результату мовної освіти; вироблення суб'єктивного досвіду застосування предметних компетенцій під час мовленнєвих завдань у різних навчальних і життєвих соціально-комунікативних ситуаціях; використання рефлексії, аналізу власної навчальної діяльності та її результатів. Компетентність – уміння застосовувати як вербальні, так і невербальні засоби мови на практиці для розв'язання комунікативних завдань у різноманітних життєвих ситуаціях. Навчальна діяльність студентів спрямована на вдосконалення їхніх компетентностей, сприяє інтелектуальному, духовно-моральному й культурному розвитку, формуванню здатності конструктивно й уміло реагувати на запити суспільства і потреби сьогодення. Саме формування ключових навичок та предметних компетентностей забезпечує ефективне їх використання у різноманітних галузях. Сучасний підручник з іноземної мови має бути спрямований на формування чотирьох груп компетенцій: 1) лінгвістичних, 2) соціокультурних, 3) професійно-комунікативних та 4) лінгводидактичних. Усі групи представлені набором субкомпетенцій, що є об'єктом цілеспрямованого формування у роботі з навчальним посібником. Розгляд комунікативної компетенції та її складників як мети навчання іноземних мов з урахуванням компетентісної моделі зумовлює єдність трьох елементів освітнього процесу: змісту навчання, змісту та структури контрольних вимірювальних матеріалів, які перевіряють ступінь оволодіння студентами системою знань, умінь і навичок, та змісту підручника.

Ключові слова: компетентісний підхід до навчання, складники комунікативної компетенції, компетентісна модель підручника, зміст навчання, зміст і структура контрольних вимірювальних матеріалів, зміст підручника.

COMPETENT APPROACH TO INSTRUCTIONS FROM FOREIGN LANGUAGE

Anastasiia SEMIANIV

*Postgraduate Student of the Department of General Pedagogy
and Pedagogy of the Higher School*

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

29, Alchevskyyh (Artema) Str., Kharkiv

a_semianiv@gmail.com

The article presents a competence-based model of a textbook for training a foreign language, which is determined by the structure of foreign language communicative competence, which is the main purpose of language training of students. Competence-based approach to language learning, aimed at the development of basic subject competencies of the linguistic personality, involves the creation of internal motives that determine the readiness of the student to such educational and cognitive activities, which are based on competence; the formation of an understanding of the essence of language competence as a goal-result of language education; the development of subjective experience of the application of subject competencies during speech tasks in different educational and life social and communicative situations; the use of reflection, analysis of their own learning activities and its results. Competence – the ability to apply both verbal and non-verbal means of language in practice to solve communicative problems in different situations. Educational activity of students is aimed at improving their competencies, promotes intellectual, spiritual, moral and cultural development, the formation of the ability to respond to the needs of society. It is the formation of key skills and subject competencies that ensures their effective use in various industries. Modern textbooks for teaching foreign language should be aimed at the formation of four groups of competences: 1) linguistic, 2) sociocultural, 3) professional communication, and 4) linguodidactics. All groups are represented by a set of sub-competencies that are the object of purposeful formation when working with the textbook. Consideration of communicative competence and its components as the purpose of teaching foreign languages determines the unity of the three main elements of the educational process: the content of training, the content and structure of the control measuring materials and the content of the textbook.

Key words: *competence-based approach to teaching, communicative competence components, competence-based model of a textbook, content of teaching, content and structure of control and measurement material, textbook content.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку методики викладання іноземних мов особлива увага приділяється проблемі формування мовної компетентності як одного з провідних складників мовної підготовки й розвитку особистості, що забезпечує ефективне використання досвіду спілкування в різноманітних сферах

діяльності і синтаксичної компетентності як складника граматичної компетентності. Відповідно до Закону України «Про освіту», Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття), Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Державного стандарту базової й повної загальної середньої освіти, Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти, що відображають ті зміни, що відбулися за останні десятиліття в освіті України, посилено практичний аспект навчання мови, визначено вимоги до формування ключових і предметних компетентностей, окреслено орієнтири в досягненні результатів навчання шляхом спрямування їх на предметні компетентності. Отже, постає необхідність удосконалення методики складання навчального матеріалу, а саме підручника з іноземної мови, який має бути спрямований на формування чотирьох груп компетенцій: лінгвістичних, соціокультурних, професійно-комунікативних та лінгводидактичних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компетентнісний підхід у навчальній діяльності зумовлений новим концептуальним напрямом сучасної освіти в Україні, який націлений на покращення рівня освіти, що буде сприяти кращій адаптації учнів у соціумі. Компетентнісне навчання стало предметом досліджень багатьох українських дослідників. Базою для творчої розробки та упровадження компетентнісного підходу у навчанні стали роботи таких українських та зарубіжних учених, як: Н. Авдєєва, Н. Бібік, О. Божович, Л. Ващенко, О. Гойхман, І. Гудзик, Е. Зеєр, І. Зимня, В. Краєвський, А. Маркова, Л. Мітіна, О. Овчарук, Ч. Осгуд, Л. Петровська, О. Пометун, Дж. Равен, І. Родигіна, Г. Селевко, О. Савченко, С. Сисоєва, Т. Смагіна, С. Трубачова, А. Хуторський та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених вивченню компетентнісного підходу у навчанні іноземної мови, компетентнісна модель підручника з іноземної мови, яка визначається структурою іншомовної комунікативної компетенції і є основною метою мовної підготовки студентів, досі не була досконало розроблена.

Саме тому **метою статті** буде розгляд компетентнісного підходу у процесі навчання іноземної мови та формування компетентнісної моделі підручника з іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку таких дослідників, як О. Акулова, А. Андрєєв, Н. Кузьміна, компетентнісний підхід – це «дієвий освітній інструмент розвитку особистості, спрямований на активне й конструктивне входження людини в сучасні суспільні процеси, досягнення» [2, с. 20–21].

На думку І. Зимньої, компетентнісний підхід може зберегти культурно-історичні, етносоціальні цінності у разі розгляду компетенцій, які лежать в його основі, як складних особистісних утворень, що охоплюють пізнавально-інтелектуальні, емоційні та моральні складники.

Різні підходи до компетентнісного навчання представлені у сучасних наукових працях:

– встановлення загальнопедагогічних основ компетентнісного підходу (Т. Байбара, Н. Бібік, І. Єрмаков, І. Зимня та ін.)

- визначення сутності та структури компетентності (С. Бондар, Л. Гузеєв, І. Гушлевська та ін.)
- вивчення окремих груп предметних і ключових (основних, життєвих) компетентностей (Л. Бондар, М. Вашуленко, М. Гончарова-Горянська та ін.)
- вивчення тенденцій розвитку компетентнісного підходу в освітніх системах Західної Європи (Е. Абель, К. Абромс, Дж. Думас та ін.)
- застосування компетентнісного підходу в лінгводидактиці (Н. Бондаренко, М. Вашуленко, В. Шляхова та ін.) [4, с. 13].

Незважаючи на велику кількість досліджень у галузі компетентнісного підходу до навчання, у науковій літературі досі не визначено поняття «граматична компетентність», що свідчить про багатоаспектність цього явища. Тому слід визначити сутність таких понять, як «компетенція», «компетентність» та «граматична компетентність».

Термін «компетенція» у науковому обігу був впроваджений А. Хуторським, на думку якого компетенція є сукупністю взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), які відносяться до певного кола предметів і процесів та є необхідними для якісної продуктивної дії стосовно них [7].

За А. Хуторським, компетенція є заданою вимогою, нормою освітньої підготовки учня. А компетентність, на думку вченого, – це «володіння людиною відповідною компетенцією, що містить її особистісне ставлення до предмета діяльності» [7]. Відповідно до цього поняття «компетентність» є масштабнішим, на відміну від терміна «компетенція».

На думку І. Зимньої, «компетенція» відноситься до потенціальної якості особистості, а «компетентність» – до «актуальної, формуючої особистісної якості» [3], тим самим вчена розмежовує поняття «компетентність» і «компетенція».

С. Бондар визначає «компетенції як здатності розв'язувати проблеми, що забезпечується не лише володінням готовою інформацією, а й інтенсивною участю розуму, досвіду, творчих здібностей учнів» [1, с. 8–9]. На думку дослідника, «... компетентність – це здатність особистості діяти, але жодна людина не діятиме, якщо вона особисто не зацікавлена в цьому. Природа компетентності така, що вона може проявлятися лише в органічній єдності з цінностями людини, тобто в умовах глибокої особистісної зацікавленості в цьому виді діяльності. Отже, цінності є основою будь-яких компетенцій» [1, с. 8–9].

Виходячи з отриманої інформації про компетенцію, погодимося з думкою, що компетенція є загальною соціальною нормою; сформульованими й визначеними правилами; сукупністю знань, умінь і навичок, якими учні мають оволодіти відповідно до чинної програми, освітніх цілей і завдань. Компетенція реалізується в компетентності [5, с. 8–10].

Навчальна книга відіграє важливу роль в освітньому процесі та є одним із основних засобів передачі знань. Освітні реформи, що відбуваються в Україні, стосуються оновлення змісту освіти, а разом з цим і модернізації підручників. Структура підручника базується на принципах науковості, доступності, зв'язку

теорії з практикою, систематичності, послідовності, наступності та наочності. Створюючи нині нові підручники, автори мають чітко усвідомлювати, що навчальний матеріал має слугувати формуванню духовно-емоційного світу учнів, їхнього світогляду, моральних цінностей, громадянських якостей, надихати учнів на розуміння того, що книга – це духовний провідник людського буття.

Вихідним для нас є положення про те, що навчання іноземної мови спрямоване на формування іншомовної комунікативної компетенції учнів, яка є складним, багатоплановим і структурно неоднорідним утворенням. Вона може бути представлена як ієрархія складників, що входять до її складу [3, с. 118]. У цій ієрархії ми виділили чотири групи компетенцій: лінгвістичні, соціокультурні, професійно-комунікативні та лінгводидактичні.

Формування лінгвістичних компетенцій під час вивчення іноземної мови йде за двома основними напрямками, яким традиційно приділялася головна увага в процесах викладання мови.

Першим є формування, розвиток і вдосконалення мовної компетенції, пов'язаної з вивченням мови як системи лінгвістичних знань фонетичного, лексичного, граматичного і стилістичного характеру. Аж до другої половини минулого століття навчальні посібники були переважно орієнтовані на розвиток мовної компетенції учнів. Однак мовні знання самі по собі не забезпечують володіння мовою, а лише становлять її основу. Діяльнісний підхід до навчання іноземної мови та розробка теорії мовленнєвої діяльності відкрили принципово нове розуміння того, що можна називати володінням іноземною мовою, завдяки чому акцент перемістився з вивчення системи мови на оволодіння видами мовленнєвої діяльності. Мова в рамках цієї теорії розглядається як засіб формування і формулювання думки [3], без якого неможлива мовна діяльність.

Говорячи про розвиток мовної компетенції, необхідно зазначити, що значна частина мовної системи освоюється студентами в період шкільного вивчення мови. У вищому навчальному закладі найбільша увага приділяється вивченню лексичних і стилістичних особливостей мови. При цьому дуже важливо мати на увазі, що вивчення лексики не має повністю ґрунтуватися на використанні мовних вправ для її закріплення. Значно важливіше вміти використовувати вивчену лексику в процесі спілкування, для чого розробляються спеціальні мовні вправи і моделюються ситуації, які відтворюють природні умови спілкування.

Вивчення стилістичних особливостей мовної поведінки стає особливо актуальним під час оволодіння мовою усного та письмового ділового та професійного спілкування, ступінь формальності й офіційності якого значно вищий, ніж у ситуаціях повсякденного спілкування.

Нині незаперечним є той факт, що центральним і найбільш важливим аспектом формування іншомовної комунікативної компетенції є мовна компетенція, тобто здатність ефективно брати участь у процесах усної та письмової комунікації в режимі рецепції і продукції. Мовна компетенція передбачає вільне володіння всіма видами мовленнєвої діяльності.

У сфері аудіювання студент має бути здатний розуміти під час прослуховування монологічного або діалогічного тексту фактичну інформацію (імена, дати, числа, адреси тощо), основну ідею тексту і весь текст загалом, включаючи деталі, утримувати цю інформацію в оперативній пам'яті і використовувати її надалі в процесі спілкування. Перераховані навички становлять основу компетенції у сфері сприйняття і розуміння усного повідомлення, а отже, на їх розвиток мають бути спрямовані дидактичні матеріали навчального посібника.

У сфері читання студент має оволодіти різними технологіями читання і здатністю розуміти прочитаний текст повсякденно-побутової, наукової та професійно-ділової спрямованості. Він має вміти читати текст з різними цільовими установками: з метою розуміння основної ідеї прочитаного, логічної структури і зв'язності тексту, а також з метою повного детального розуміння прочитаного для подальшого використання інформації в процесах усного і письмового спілкування. Одним із варіантів такого використання тексту є проведення логіко-сміслової обробки тексту з метою його реферування та анотування. Компетенція в сфері читання складається з перерахованих вище навичок, для формування яких необхідний певний набір дидактичних матеріалів і перш за все текстів.

У сфері говоріння учень має бути здатний повноцінно брати участь у діалогічному мовленні, виступаючи або в ролі мовця, або в ролі слухача, а також продукувати чітке, логічно структуроване та змістовне висловлювання монологічного характеру з широкого кола тем, зокрема професійно-ділового характеру.

У сфері письма студент має володіти навичками здійснення ділової комунікації (листи, електронні повідомлення, службові записки, звіти та ін.), а також складання письмових рефератів і анотацій.

Компетенції у сфері монологічної та діалогічної мови та письма мають більш складну структуру, ніж рецептивні компетенції [7, с. 346]. Сучасний навчальний посібник має включати в себе достатню кількість вправ і завдань, що дають змогу розвивати весь спектр навичок, пов'язаних з продукуванням усного та письмового тексту.

Оскільки мовленнєва компетенція передбачає наявність у студента всіх перерахованих вище мовних здібностей, цілком очевидно, що навчальний посібник має містити достатню кількість матеріалів для їх формування: тексти, зразки письмової та усної мови, вправи, рольові ігри, кейсові ситуації, що передбачають вирішення ділових проблем тощо. При цьому кількість мовних комунікативно спрямованих вправ і завдань має значно перевищувати кількість мовних вправ.

Необхідно відзначити ще один важливий аспект формування мовної компетенції. У реальних ситуаціях спілкування всі види мовної діяльності найтіснішим чином взаємопов'язані. Так, наприклад, прослуханий або прочитаний текст, як правило, стає об'єктом обговорення, висловлювання своєї точки зору щодо його змісту, складання усного або письмового реферативного викладу, використання як матеріалу у підготовці наукової доповіді тощо. Оскільки в реальному спілкуванні всі види мовленнєвої діяльності переплетені, цю особливість слід

поширювати на модельовані у навчальних цілях ситуації спілкування, які розробники підручників завжди намагаються максимально наблизити до природних умов. У них види мовної діяльності теж мають бути тісно взаємопов'язані, наприклад аудіювання і говоріння у ситуаціях діалогічної мови.

Дидактичні матеріали для формування лінгвістичних компетенцій є найголовнішим, але не єдиним елементом моделі розвиваючого навчального посібника. Для сучасного студента дуже важливо отримати імпульс для розвитку всіх складників іншомовної комунікативної компетенції, в тому числі і тих, які входять до складу соціокультурних компетенцій.

Соціокультурні компетенції включають у себе інтерактивну, міжкультурну і соціолінгвістичну компетенції.

Інтерактивна компетенція виражається в здатності вести діалог з носіями мови або з людьми, для яких іноземна мова є засобом повсякденного, ділового та професійного спілкування. Для цього студенту необхідно володіти соціальними нормами і правилами мовної взаємодії між людьми в різних ситуаціях спілкування. Заняття з іноземної мови є дуже важливим джерелом набуття таких знань. Крім того, студенти мають оволодіти лексикою, необхідною для мовного спілкування: ведення і підтримка бесіди, здійснення процесу ділової взаємодії, наукового спілкування тощо. Сучасний навчальний посібник має містити всі необхідні дидактичні матеріали, спрямовані на вироблення цих вмій, і перш за все велику кількість мовних зразків і вправ, в яких відпрацьовуються різні способи здійснення взаємодії у діалогічному мовленні.

Формування міжкультурної компетенції є одним із пріоритетів мовної підготовки з іноземної мови. Цей складник комунікативної компетенції передбачає знання культурних і поведінкових особливостей носіїв мови, що вивчається, вміння враховувати міжкультурні відмінності і дотримуватися етичних норм мовної і немовної поведінки. Тому основна вимога до змісту дидактичних матеріалів полягає в тому, що вони мають допомогти студентам усвідомити міжкультурні відмінності та особливості вербальної і невербальної поведінки представників іншої культури, опанувати їх і правильно використовувати отримані знання і навички в різних ситуаціях ділового і професійного спілкування.

Соціолінгвістична компетенція є тією складовою частиною іншомовної комунікативної компетенції, якій традиційно приділяється мало уваги в процесі навчання іноземної мови. Соціолінгвістична компетенція, заснована на теорії соціальних ролей, пов'язана з умінням ураховувати відносини між партнерами, що спілкуються (їхні соціальний статус, стать, вік, сфера діяльності, професійні інтереси тощо), конкретні умови і реєстр спілкування. Сучасний навчальний посібник має містити спеціально змодельовані ситуації спілкування, які вимагають аналізу можливих варіантів поведінки, свідомий вибір стратегії на основі знань і навичок, що утворюють соціолінгвістичну компетенцію.

Професійно-комунікативні компетенції мають особливий статус у сучасній освітній парадигмі і є підставою складної компетентнісної моделі навчального

посібника, в якому має бути представлена система завдань для формування цих компетенцій. Як приклад може виступити складне професійно орієнтоване завдання, в якому студентам пропонується створити власну компанію, написати перспективний план розвитку (бізнес-план) та підготувати презентацію нової компанії для певного контингенту слухачів, наприклад, потенційних партнерів.

Компетентнісна модель навчання та навчального посібника, за допомогою якого воно здійснюється, була б неповною без групи лінгводидактичних компетенцій, до складу яких входять стратегічна, когнітивна та компенсаторна компетенції.

Стратегічна компетенція пов'язана з розвитком стратегічного мислення учнів. Під час освоєння будь-якого виду діяльності дуже важливий стратегічний складник, що полягає в умінні вибрати найбільш ефективний спосіб досягнення результату. Наприклад, опора на ключові слова є однією з основних стратегій розуміння основної ідеї прослуханого або прочитаного тексту. Стратегічна компетенція формується в оволодінні різними видами читання тексту з різними цільовими установками: пошук інформації, швидкий перегляд тексту, детальне вивчення текстової інформації тощо. Наявність у навчальному посібнику достатнього матеріалу для формування, розвитку та вдосконалення стратегічної компетенції суттєво підвищує його дидактичну цінність. Однак стратегічна компетенція відрізняється тим, що, крім дидактичних матеріалів (текстів, тестових завдань та інших), для її формування необхідна активна участь викладача, який усвідомлює необхідність формування цієї компетенції і транслює це своїй аудиторії.

Когнітивна компетенція передбачає вміння отримувати знання і вдосконалювати навички не тільки під керівництвом викладача, а й самостійно. Для розвитку когнітивної компетенції сучасні навчальні посібники мають перш за все містити актуальну інформацію пізнавального характеру, а також посилання на джерела, за допомогою яких можна самостійно отримати додаткові знання й удосконалити певні навички. З цією метою у навчальному посібнику з іноземної мови доцільно давати посилання на різні джерела, в тому числі інтернет-сайти, які стимулюють додаткову роботу студентів. При цьому необхідно познайомити студентів з усіма можливостями пропонованого ресурсу, траєкторією його використання та можливими способами самоконтролю. Деякі завдання подібного роду мають містити покрокові інструкції, які допоможуть студентам рухатися в потрібному напрямі.

Істотна роль у формуванні когнітивної компетенції відводиться текстам, яким у будь-якому навчальному посібнику має приділятися дуже велика увага. По-перше, текст має бути інформаційно насиченим і містити нову для студента інформацію або новий погляд на давно обговорювану проблему. По-друге, текст має бути бездоганим з точки зору логічної організації і мусить мати високий ступінь зв'язності на всіх рівнях: на рівні смислових і логічних зв'язків всередині речення, між реченнями, між абзацами, тобто на рівні всього тексту в цілому. Ця вимога є однією з основних, оскільки для студента текст, як правило, є зразком для побудови власного висловлювання. По-третє, текст має бути досконалим у мовному відношенні (лексично, граматично і стилістично). Він має бути

лексично насиченим і бути джерелом розширення словникового запасу студентів. Текст має містити певну кількість нових слів і виразів, які необхідно активно використовувати у власному мовленні, а також дидактично допустима кількість незнайомих слів, які рідко вживаються в мові і не мають великої лексичної цінності. Крім того, текст має служити моделлю граматичного і стилістичного оформлення висловлювання.

Відбір текстів для включення в навчальний посібник проводиться не тільки за тематичним принципом, але і на основі перерахованих вище вимог. Є й інші критерії відбору текстового матеріалу, одним з яких є комунікативна спрямованість тексту. Працюючи з матеріалами одного навчального посібника, студент мусить мати можливість познайомитися з текстами описово-розповідного характеру, текстами-міркуваннями, текстами-поясненнями, текстами, спрямованими на доказ або спростування певної точки зору тощо.

У вивченні іноземної мови великим джерелом комунікативної спроможності студента є компенсаторна компетенція. Вона виражається у здатності використовувати різні способи компенсації відсутніх знань, умінь і навичок, які є у студента. Для її розвитку важливі насамперед лінгвістичні знання і розуміння того, що кожную думку можна висловити за допомогою різних мовних засобів, використовуючи, наприклад, синоніми та антоніми, похідні від одного і того ж кореня, що є різними частинами мови, схожі за значенням тощо. Готовність використовувати різні способи компенсації (перифразування, синонімію, побудова висловлювання за аналогією) свідчить про рівень володіння мовою. Чим вищий рівень, тим більше свободи у виборі способу і засобів вираження власної думки, тобто тим більше сформованою є компенсаторна компетентність. Відповідно, сучасний навчальний посібник має включати в себе завдання, спрямовані на її розвиток.

Висновки і перспективи. Розглянута нами компетентнісна модель, що являє собою складну ієрархію компетенцій і субкомпетенцій у складі іншомовної комунікативної компетенції, поширюється насамперед на зміст і цільову установку навчання іноземної мови. З урахуванням цієї моделі розробляється структура і зміст контрольних вимірювальних матеріалів, які перевіряють якість навчання, з одного боку, і ступінь оволодіння студентами системою знань, умінь і навичок, що лежать в основі комунікативної компетенції, – з іншого. На основі цієї ж моделі розробляються всі дидактичні матеріали, головними серед яких є навчальні посібники з іноземної мови. На наш погляд, тільки такий підхід до викладання навчальної дисципліни «Іноземна мова» можна вважати системно-комплексним і таким, що відповідає запитам часу і вимогам сучасного освітнього середовища. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у дослідженні і методичній розробці змісту контрольних-вимірювальних матеріалів з перевірки рівня сформованості комунікативної компетенції з іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Бондар С. Компетентність особистості – інтегрований компонент навчальних досягнень учнів. *Біологія і хімія в школі*. 2003. № 2. С. 8–9.
- 2.Єрмаков І.Г. Структура життєвої компетентності: життєтворчі компетенції особистості / І.Г. Єрмаков, Д.О. Пузіков. *Компетентнісно спрямована освіта: перший досвід, порівняльні підходи, перспективи* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 28 квітня 2011 року. Київ : Київ. ін.-т сучасн. підр., 2011. С. 20–25.
- 3.Кобзева Н.А. Комунікативна компетенція як базисна категорія сучасної теорії та практики навчання іноземної мови. *Молодий вчений*. 2011. № 3. Т. 2. С. 118–121.
- 4.Кушнір Т.І. Формування граматичної компетенції учнів 8-х–9-х класів у процесі вивчення синтаксису : дис. на здобуття наук. ступ. к. п. н. : 13.00.02. «Теорія та методика навчання (українська мова)». Київ, 2016. 294 с.
- 5.Мамчур Л. Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Херсон. держ. ун-т. Херсон : Б. в., 2012. 44 с.
- 6.Салосіна І.В. Формування текстової компетентності майбутніх вчителів як основа професійної педагогічної підготовки. *Текст та мовна особистість*. 2007. С. 346–351.
- 7.Хуторський А. Ключові освітні компетентності. 2018. *Освіта.ua*. URL: <http://ru.osvita.ua/school/theory/2340/>

REFERENCES

- 1.Bondar S. (2003). Kompetentnist osobystosti – intehrovanyi komponent navchalnykh dosiahnen uchniv [Personal competence is an integrated component of students' educational achievements]. *Biology and chemistry at school*. № 2. pp. 8–9. [in Ukrainian]
- 2.Iermakov I.H. (2011). Struktura zhyttievoi kompetentnosti: zhyttietvorchi kompetentsii osobystosti [The structure of life competence: life-creating competences of the individual] *Competence-oriented education: first experience, comparative approaches, perspectives: Mater. All-Ukrainian science and practice conference*. Kyiv. pp. 20–25. [in Ukrainian]
- 3.Kobzieva N.A. (2011). Komunikatyvna kompetentsiia yak bazysna katehoriia suchasnoi teorii ta praktyky navchannia inozemnoi movy [Communicative competence as a basic category of modern theory and practice of foreign language learning]. *Molodyi vchenyi*. № 3. T. 2. pp. 118–121. [in Ukrainian]
- 4.Kushnir T.I. (2016). Formuvannia hramatychnoi kompetentsii uchniv 8-kh–9-kh klasiv u protsesi vyvchennia syntaksysu : dys. na zdobuttia nauk. stup. k. p. n. : 13.00.02. «Teoriia ta metodyka navchannia (ukrainska mova)» [Formation of grammatical competence of 8th-9th grade students in the process of studying syntax: dissertation. for obtaining sciences. stupa Ph.D. : 13.00.02. "Theory and teaching methods (Ukrainian language)"]. Kyiv. 294 p. [in Ukrainian]

5.Mamchur L. (2012). Perspektyvnist i nastupnist u formuvanni komunikatyvnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly : avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.02 [Perspective and continuity in the formation of communicative competence of elementary school students: author's abstract. thesis ... Dr. Ped. Sciences: 13.00.02.] Kherson. derzh. un-t. Kherson. 44 p. [in Ukrainian]

6.Salosina I.V. (2007). Formuvannia tekstovoi kompetentnosti maibutnikh vchyteliv yak osnova profesiinoi pedahohichnoi pidhotovky [Formation of textual competence of future teachers as the basis of professional pedagogical training.]. *Text and linguistic personality*. pp. 346–351 [in Ukrainian]

7.Khutorskyi A. (2018). Kliuchovi osvitni kompetentnosti [Key educational competencies]. Retrieved from: <http://ru.osvita.ua/school/theory/2340/> [in Ukrainian]